שמות המנחים:
פרופ' אביהו שושנה
ד"ר שלי אינגדאו
מאת: דנית בוסקילה- וולקוב

מנהיגות בלתי פורמלית בקהילה האתיופית בישראל:
חוויה ומשמעות של הצטלבויות מיקומי שוליים בהיבט המגדרי והאתני

מבוא

מנהיגות בלתי פורמלית מהווה עמוד תווך חיוני בתהליכי קליטה, חוסן והתארגנות קהילתית, בעיקר בקרב קהילות מודרות. מחקר זה בוחן כיצד מנהיגים ומנהיגות בקהילה האתיופית בישראל מצמיחים.ות דפוסי הנהגה מחוץ למסגרות הממסדיות הרשמיות.

באמצעות תיאוריית ההצטלבויות (Intersectionality), המחקר מנתח כיצד מיקומי השוליים המצטלבים של אתניות ומגדר מעצבים את אופי המנהיגות, את החסמים ואת אפיקי הפעולה הייחודיים של גברים ונשים בקהילה.

שיטה

מערך המחקר: מחקר איכותני- קונסטרוקטיביסטי.

שדה המחקר והמדגם: 40 ראיונות עומק חצי- מובנים עם חברי וחברות הקהילה האתיופית בישראל המוגדרים.ות על ידי עצמם.ן ועל ידי חברים.ות אחרים.ות בקהילתם.ן, כמנהיגים.ות חברתיים.ות. (חלוקה שווה: 20 מנהיגים ו-20 מנהיגות בלתי פורמליים.ות).

שיטת הניתוח: תיאוריה מעוגנת בשדה (Grounded Theory) תוך ביצוע קידוד תמטי.

ממצאי מפתח

גברים- מנהיגות "המגן" ו"המגשר"
שימור מסורת ותיווך תרבותי: הגברים תופסים חלק מרכזי ממנהיגותם ככלי לשימור נכסים תרבותיים, גישור על פערי דורות והגנה על ערכי הקהילה אל מול החברה הישראלית הרחבה.

ייצוג אל מול הממסד: דפוס מנהיגות הממוקד בדיפלומטיה, ייצוג פוליטי וגישור מול גופים רשמיים (רשויות מקומיות, מערכת אכיפת החוק ומשרדי ממשלה).

התמודדות עם משברי גבריות בהגירה והתייחסות אליהם: המנהיגות הבלתי פורמלית משמשת לעיתים קרובות כמנגנון לפיצוי ושיקום של המעמד המגדרי והמשפחתי שנפגע בעקבות תהליכי העתקת התרבות והגזענות המבנית.

נשים- מנהיגות רכה ותמיכה חברתית
בניית רשתות תמיכה (Social Networking): מנהיגות מבוזרת ורוחבית הממוקדת בבניית חוסן קהילתי יומיומי, סולידריות, עזרה הדדית ורשתות ביטחון חברתיות מבוססות קהילה.

העצמה כלכלית-חברתית: יצירת יוזמות מהשטח (Grassroots) לקידום תעסוקה, השכלה, עצמאות כלכלית ורווחה של נשים וילדים בקהילה.

שינוי גמיש של תפקידי מגדר: מניפולציה מתוחכמת של מרחב הפעולה הבלתי פורמלי המאפשרת לנשים לאתגר מבנים פטריארכליים מסורתיים מבלי לייצר קונפליקט גלוי, תוך שילוב בין הצרכים האתניים למטרות מגדריות.

דיון והצטלבויות
אתניות מובחנת מגדרית: הממצאים מדגישים כי חוויית המנהיגות בשוליים אינה אחידה: נשים וגברים חווים ומפרשים את חסמי הגזענות וההדרה באופן שונה בשל מיקומם המגדרי.

אסטרטגיות פעולה מנוגדות: בעוד שהגברים נוטים למנהיגות אנכית, ייצוגית ומבנית המנסה לפעול מול מוקדי כוח קיימים, הנשים נוטות למנהיגות רוחבית, טיפולית ורשתית היוצרת מוקדי כוח אלטרנטיביים.

הצטלבות חסמים: הגזענות וההדרה המבנית בשדה הישראלי דוחפות את שני המגדרים אל מחוץ למערכות הפורמליות, אך הציפיות התרבותיות הפנימיות הן שמכתיבות את אופי התגובה המובחן.

סיכום ומסקנות עד כה

הכרה מוסדית: יש להכיר במנהיגות הבלתי פורמלית (ובמיוחד בזו של הנשים, הנוטה להישאר שקופה) כמשאב קריטי ומבוסס ידע לעיצוב מדיניות רווחה, חינוך וקליטה.

שילוב מבוסס שותפות: מומלץ לייצר ערוצי שיח רשמיים המשלבים את המנהיגים מהשטח עם מוקדי קבלת החלטות פורמליים ברשויות המקומיות כדי למנוע הנחתה של פתרונות מלמעלה למטה (Top-Down).